

Společné rozhodování věřících v rané církvi

Stanislav Příbyl

1. Společná účast na ustanovování nositelů služeb a úřadů

„Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás.“¹ Tak formuluje Ježíš ve čtvrtém evangeliu svrchovanost vlastního rozhodování o věci tak zásadní, jakou je volba nejbližších učedníků. Za tímto silným vyjádřením se zračí vědomí neochvějné autority, která je zcela ovládána posláním svěřeným Ježíšovi jeho nebeským Otcem.

Markova zpráva o ustanovení dvanácti učedníků navíc prozrazuje v tomto aktu Ježíšovu tvůrčí moc, obdobnou samotnému Božimu stvořitelskému činu. Ustanovil, doslova „vytvořil“² svých dvanáct nejbližších spolupracovníků, „aby byli s ním, aby je posílal kázat a aby měli moc vymýtat zlé duchy“.³

Pánův odchod k Otci neznamenal zároveň odchod jeho učedníků z tohoto světa. Ti zůstávají nadále vystaveni podmínkám, ve kterých žijí v této pozemské realitě všichni ostatní lidé: „Neprosím, abys je vzal ze světa, ale abys je zachoval od zlého.“⁴ Nastává období Pánovy církve, shromáždění (*ekklésia*) Kristových věřících, které je „v tomto světě ustaveno a uspořádáno jako společnost (*societas*)“.⁵

¹ J 15, 16a. Biblické citace jsou uváděny z Českého ekumenického překladu.

² „Zde použité sloveso „činit“ (*poiein*) je řecký překlad pojmu, který Písmo Starého zákona používá pro tvůrčí konání Boží. [...] Kruh Dvanácti se tak neustavuje pouze následkem Ježíšova povolání, nýbrž jeho činu, skrze nějž tvoří božskou mocí novou skutečnost.“ Viz KIRSCHLÄGER, Walter, *Die Anfänge der Kirche*, Eine biblische Rückbesinnung, Graz–Wien–Köln, 1990, s. 126–127.

³ Mk 3, 14–15.

⁴ J 17, 15.

⁵ Srov. kán. 204 § 2 CIC/1983.

Lukášův retrospektivní pohled ve Skutcích apoštolů přitom ukazuje, že prakticky v momentu samotného zrodu církve zároveň vyvstává otázka Ježíšovy dosud osobně vykonávané autority. Kdo bude nyní, kdy se vzkříšený Pán již přestal zjevovat svým vyvoleným, činit zásadní rozhodnutí, týkající se života jeho církve? A to zejména v tak důležitých otázkách, jakou je pověřování bratří službami?

Prvním testem připravenosti církve rozhodovat i v nepřítomnosti pozemského Ježíše se ukázala potřeba doplnění sboru dvanácti apoštolů náhradníkem za Jidáše, „syna záhuby“.⁶ Nutnost tohoto kroku byla předestřena samotným Šimonem Petrem, jemuž jedinému podle Lukáše svěřil Pán zvláštní úlohu být posilou svým bratřím.⁷ Je to také Petr, kdo určuje potřebné způsobilosti kandidáta: „Proto jeden z těch mužů, kteří s námi chodili po celý čas, kdy Pán Ježíš byl mezi námi, od křtu Janova až do dne, kdy byl od nás vzat, musí se spolu s námi stát svědkem jeho zmrtvýchvstání.“⁸

Konkrétní vhodné kandidáty ovšem nevybírám samotný Petr, nýbrž společenství asi sto dvaceti bratří⁹ na základě Petrem stanovených obecných kritérií. Poslední slovo pak má mít ovšem sám vzkříšený Pán, proto je svěřeno definitivní rozhodnutí mezi dvěma kandidáty z nejužšího výběru proceduře losování: „Vybrali tedy dva, Josefa jménem Barsabas, zvaného Justus, a Matěje; pak se modlili: ‚Ty, Pane, znáš srdce všech lidí; ukaž, koho z těch dvou sis vyvolil, aby převzal místo v této apoštolské službě, kterou Jidáš opustil a odešel tam, kam patří.‘ Potom jim dali losy a los padl na Matěje; tak byl připojen k jedenácti apoštolům.“¹⁰

V celém tomto procesu se ukazuje jak vůdčí úloha Petra, tak rozlišovací způsobilost rodícího se křesťanského společenství, ale navíc také výsostné rozhodnutí vyvýšeného Pána, předcházející případným sporům, které by mohly vést k rozkolu, neboť jako kandidáti ke konečnému výběru byli uznáni dva.¹¹

⁶ Srov. J 17, 12.

⁷ Srov. Lk 22, 32.

⁸ Sk 1, 21–22.

⁹ Srov. Sk 1, 15.

¹⁰ Sk 1, 23–26.

¹¹ „Tradice o vylosování kandidáta na doplnění sboru Dvanácti poukazuje na charismatický, falešnou demokratizaci vylučující aspekt křesťanského povolání jakožto úřadu. Jestliže společenství rozpozná způsobilost více než jediného kandidáta, pak raději nechá rozhodnout los, než by se nechalo strhnout k rozpoutání třebas jen příležitostného ‚volebního boje‘, jenž by z kandidátů činil rivaly ucházející se o ‚službu‘.“ Viz PESCH, Rudolf, *Die Apostelgeschichte*, Neukirchener-Vluyn–Ostfildern, 2012, s. 92.

Umožnění zásahu vyšší moci (*vis maior*) v podobě losování týkajícího se konkrétního služebníka církve je v dějinách církve tak vzácnou událostí právě z toho důvodu, že se jednalo o doplnění zcela jedinečného sboru Dvanácti. Později již dvanáctičlenný sbor doplňován nebyl, ačkoli Lukášovy Skutky svědčí o tom, že velmi záhy byl brutálním mocenským zásahem ochuzen o jednoho z předních členů, totiž Jakuba, bratra Janova.¹² Kruh Dvanácti se zanedlouho stane pevnou součástí eklesiologické reflexe,¹³ nosným prvkem stability a identity církve: „A hradby města byly postaveny na dvanácti základních kamenech a na nich bylo dvanáct jmen dvanácti apoštolů Beránkových.“¹⁴

V rozhodnutí o potřebě ustavení sedmi služebníků stolů, jáhnů, hrají klíčovou roli apoštolové, jimiž jsou v obou Lukášových knihách pouze členové sboru Dvanácti: „A tak apoštolové svolali všechny učedníky a řekli: ‚Bohu se nebude líbit, jestliže my přestaneme kázat Boží slovo a budeme sloužit při stolech. Bratří, vyberte si proto mezi sebou sedm mužů, o nichž se ví, že jsou plni Ducha a moudrosti, a pověříme je touto službou‘.“¹⁵

Opět se zde setkáváme s důvěrou ve společenství věřících, které sami apoštolové považují za způsobilé rozpoznat v jednotlivých kandidátech žádoucí působení potřebného „Ducha moudrosti“. Nelze pominout, že na rozdíl od doplnění apoštolského sboru se líčí založení diaconátu až v období po seslání Ducha, který podle Lukášova svědectví od tohoto momentu proniká celou církví, řídí všechna její rozhodnutí a bezpečně vede kroky jejích služebníků.

Také společenství věřících, kteří posoudí vhodnost kandidátů, se zde již početně rozrostlo – poslední konkrétní údaj, předcházející společnému rozlišování charismat kandidátů, uvádí pět tisíc členů,¹⁶ avšak i poté „stále přibývalo mužů i žen, kteří uvěřili Pánu“¹⁷ a „učedníků stále přibývalo“.¹⁸

¹² Sk 12, 1–2.

¹³ „Po Jakobově mučednické smrti se již stejný požadavek neobjevil. To znamená, že oněch Dvanáct má svůj vlastní nenahraditelný význam jako setrvalá veličina.“ Viz CAMPENHAUSEN, Hans von, *Kirchliches Amt und geistliche Vollmacht in den ersten drei Jahrhunderten*, Tübingen, 1953, s. 17.

¹⁴ Zj 21, 14.

¹⁵ Sk 6, 2–3.

¹⁶ Srov. Sk 4, 4.

¹⁷ Sk 5, 14.

¹⁸ Sk 6, 1.

Proces rozhodování delegovaný apoštoly na shromáždění církve probíhal volbou: „Celé shromáždění s tímto návrhem souhlasilo, a tak zvolili Štěpána, který byl plný víry a Ducha svatého, dále Filipa, Prochora, Nikánora, Timóna, Parména a Mikuláše z Antiochie [...]. Přivedli je před apoštoly, ti se pomodlili a vložili na ně ruce.“¹⁹

Společenství bratří ve svém kolektivním rozhodnutí bezpečně rozpoznalo charismata, kterými kandidáti již disponovali, a svou volbou tak vlastně stvrdilo vhodnost těch, jejichž jména vnukl sám Duch. Na ty pak vložili ruce samotní apoštolové, kteří jim předali plnost Ducha, jíž disponovali pouze oni.²⁰

Takovéto chápání celého procesu ustanovení Sedmi znemožňuje redukování celého děje na pouhý prostředek k řešení praktických problémů, spjatých s podělováním helénistických vdov.²¹ Není proto nepatřičné, že církev díky následně mnohasetleté teologické reflexi závazně pojmá svátost svěcení jako Boží ustanovení v trojčlenné podobě, zahrnující na nejnižším stupni diakonát: „Stupně svátosti svěcení jsou: biskupský, kněžský a jáhenský.“²²

A jistěže není bezprostřední náplní činnosti takto chápaného svátostného diakonátu Lukášem historicky dokumentovaná počáteční služba stolům. Vždyť velmi záhy, již v polovině druhého křesťanského století, svědčí křesťanský filozof a mučedník Justin ve své Apologii o specifické eucharistické službě jáhnů: „Když představený skončil dikůčinění a když všichni projevíli radostný souhlas, dávají ti, kterým říkáme jáhni, každému z přítomných částečku z posvěceného chleba, vína a vody a zanesou i nepřítomným.“²³

Stabilní jáhenská úloha v církvi je známa již Pavlovi, a to ve spojení s episkopátem. V chronologicky posledním z listů, které nesou bezprostřední pečeť Pavlova přímého autorství, totiž v listu Filipánům, Pavel společně s Timotejem adresují svůj pozdrav „všem bratřím v Kristu Ježíši, kteří jsou ve Filipech, i biskupům

¹⁹ Sk 6, 5–6.

²⁰ „Všech sedm bylo již předem naplněno Duchem svatým. Odvozují však svou autoritu od Dvanácti, jež ustanovil samotný Ježíš. Na otázku, co jim vlastně zprostředkuje Dvanáct svým vkládáním rukou, bude odpovědí legitimita ustanovení a pověření. Zde nejsou povoláni lidé nejistého charismatu, neboť nositelé diakonie jsou řádně (*rite*) ustanoveni.“ Viz BERGER, Klaus, *Kommentar zum Neuen Testament*, Gütersloh, 2011, s. 434.

²¹ Srov. Sk 6, 1.

²² Srov. kán. 1009 § 1 CIC/1983.

²³ *Apologia prima* 65, 7, in: MIGNE, Jacques Paul (ed.), *Patrologiae cursus completus*, Series graeca (PG) 6, s. 427–428.

a jáhnům“.²⁴ Je to ovšem jediné místo, kde s jistotou osobně Pavel zmiňuje tyto konkrétní funkce označené duchovní služebníky.²⁵

Na jiných místech pavlovských epištol, především v prvním listu Korint'ánům, Pavel pojednává o charismatech, z nichž ovšem některá vykazují potenciál potřebný pro výkon stabilních služeb v církvi, například řízení církve, doslova její kormidlování (*kybernésis*).²⁶ Je nasnadě, že ti, kdo v církevních obcích prokazovali obdarování takovouto způsobilostí, patřili posléze mezi kandidáty trvalých pověření.

Nelze však zjistit, jakým způsobem a kým bylo jejich rozpoznané charisma církevně stvrzeno jako vhodné ke službě. Lze mít za to, že se takového rozlišování a rozhodování účastnilo celé společenství věřících církevní obce. Vliv samotného apoštola byl tak rozhodující, že významnou roli musela hrát rovněž aprobace těchto služebníků z jeho strany, obzvláště v případech, kdy byl v konkrétní obci osobně přítomen při rozhodování o ustanovení nových služebníků, na něž také vkládal spolu s dalšími spolupracovníky ruce.

S dvojicí služeb biskupů a jáhnů se opět setkáváme ještě v mimobiblickém spisu Didaché, pocházejícím nejspíše z přelomu prvního a druhého křesťanského století.²⁷ Autor spisu se zabývá především disciplinárními otázkami, týkajícími se putujících charismatiků, označených za apoštoly a proroky, z nichž někteří se posléze v církvích usadili a získávali zejména postavení učitelů křesťanské nauky. Didachista stále znovu vybízí k přezkoumávání upřímnosti úmyslu a nezištnosti těchto osob i dalších příchozích do církevních obcí.

²⁴ F 1, 1.

²⁵ „Jestliže oba názvy stojí vedle sebe, čímž se nemůže jednat o tytéž osoby, pak se lze domnívat, že původně pocházeli z jediné skupiny, ale časem jedni postoupili nad druhé jako dohlížitelé nebo vedoucí, zatímco působnost druhých se postupně omezovala na pomocné úkony. Vzhledem k tomu, že list do Filipi je nejpozdnějším dopisem z Pavlovy ruky, a na druhé straně je tamní církevní obec jednou z nestarších, které Pavel na řeckém území založil, je tento vývoj zcela přirozený.“ Viz WEISZÄCKER, Carl, *Das apostolische Zeitalter der christlichen Kirche*, Tübingen–Leipzig, 1902, s. 619.

²⁶ Srov. 1K 12, 28.

²⁷ „Od samotného počátku, kdy byl poprvé objeven kompletní rukopis Didaché v roce 1873, se širily pokusy dokázat, že spis Didaché závisel na předlohách známých evangelií (obvykle Matoušově, Lukášově nebo na obou) a na více apoštolských otcích (Barnabáš, Hermas a/nebo Justin Martyr). V pozdější době však většina badatelů posunula datum kompilace k pozdnímu prvému nebo ranému druhému století.“ Viz MILAVEC, Aaron, *Synoptic Tradition in the Didache Revisited*, in: *Journal of Early Christian Studies* č. 4/2003, Cincinnati, OH, s. 443.

Z toho ovšem rovněž plyne, že instituce charismatických proroků již postupně upadávala do krize. Paralelně tak docházelo k upevnování vnitřního uspořádání místních církví. Věřící jsou vyzýváni, aby si ve svém středu vyhlédli kandidáty episkopátu a diakonátu: „Vzkládáním rukou si zřizujte biskupy a diakony hodné Pána; muže tiché, nezištné, pravdivé a zkušené. I oni vám slouží službou (*leiturgia*) proroků a učitelů.“²⁸

Větší prestiži se ovšem stále ještě těšili charismatici, a proto bylo na místě napomenutí: „Nepřehlížejte je. Jsou od vás ctěni po prorocích a učitelích.“²⁹ Na ustanovování těchto služebníků měla jistě podíl celá obec věřících, jak o tom svědčí didachistova výzva, obracející se na všechny čtenáře spisu jako na členy těchto místních církví, které si mají tyto služebníky zřizovat.

Je pravděpodobné, že biskupové a jáhnové byli ustanovováni volbou, kterou ovšem nelze pojímat jako demokratickou proceduru, kde jediné, co rozhoduje, je většinový počet hlasujících ve prospěch kandidáta.³⁰ Kolektivní církevní korporace v budoucích staletích rozvíjely spíše meritokratický způsob vážení jednotlivých voličských hlasů podle principu převahy *sanior pars* nad *maior pars*. Tento systém však nevykazoval například při volbách biskupů potřebnou efektivitu.³¹

Křesťanský starověk znal kromě volby služebníků církve i aklamaci, spontánní zvolání lidu, jímž byl například na milánský biskupský stolec vyzdvižen významný učitel církve sv. Ambrož. Křesťanský Východ pak ještě po dlouhou dobu místy praktikoval volbu kněží, avšak ta se již pochopitelně neobešla bez nezbytné intervence kanonicky ustavené církevní hierarchie.³²

²⁸ Did 15, 1a, in: *Spisy apoštolských otců*, přeložili Ladislav Varcl, Dan Drápal a Jan Sokol, Praha, 2004, s. 22.

²⁹ Did 15, 2, tamtéž.

³⁰ „Je obecně rozšířenou chybou vnášet do starověké ‚volby‘ biskupa spojitosti s moderní zastupitelskou demokracií. Myšlení staré církve nezdůrazňovalo, že iniciativa v určování nositelů úřadu pochází od veškerého členstva a že služebník je zástupcem shromáždění. Právě naopak: moc učinit někoho biskupem a moc, již biskup disponuje, byla nahlížena jako moc Boží.“ Viz LAWSON, John, *A Theological and Historical Introduction to the Apostolic Fathers*, New York, NY, 1961, s. 98.

³¹ „Kanonisté, kteří nedůvěřovali pouhé převaze počtu hlasujících, v touze po ‚dobré volbě‘ prosazovali proti ‚zákonu většiny‘ zákon ‚zdravější‘ části kanovnické kapituly. [...] Z toho však povstávaly dlouhodobé spory a zároveň dlouhá období sedisvakance, jejichž náklady musela hradit diecéze.“ Viz GAUDEMET, Jean, *Storia del diritto canonico*, Ecclesia et Civitas, Cimisello Balsamo, 1998, s. 472.

³² „V Rusku v 11. – 15. století kandidáta na kněze vybíral volebním způsobem lid církevní obce a vybraného kandidáta představovali biskupovi na přezkoušení a chirotonii (svěcení).“ Viz JACOŠ, Ján, *Církevné právo*, Prešov, 2006, s. 119.

Církev pocházející z reformace ustanovují své duchovní přednostně volbou, jak to zakotvuje například Druhé helvetské vyznání (*Confessio Helvetica posterior*): „Služebníci církve ať jsou povoláváni a voleni církevní a řádnou volbou, tj. ať jsou nábožně voleni církví nebo těmi, jež tím církev pověřila, podle náležitého řádu a beze zmatku, rozbrojů a svárливosti.“³³ V prostředí církví vzešlých z reformace je pak nutno čelit tendencím snižujícím kolektivní rozhodování na voličské procedury.³⁴

V katolické církvi, zejména latinského obřadu, se během staletí v personálních záležitostech stále více osvědčovalo svobodné jmenování (*libera collatio*) příslušným církevním představeným.³⁵ Takové rozhodnutí nerozdměňuje odpovědnost a klade vysoké nároky na moudrost a rozhodnost osoby představeného i na poslušnou zodpovědnost takto ustanovené osoby. Také minimalizuje příležitosti cizorodých vnějších zásahů, zejména ze strany světské moci.

2. Společná účast při uplatňování církevní kázně

Jednou ustavená komunita věřících, v níž působí legitimní představení, má také disponovat procedurami, jež vedou její členy k náležité disciplíně, odpovídající vznešenosti křesťanského povolání. Mezi čtyřmi kanonickými evangelisty je to Matouš, který zaznamenává v podobě série Ježíšových logií stupně kázeňské procedury, jak ji měly závazně uplatňovat místní církve, které byly evangelistovými adresáty.

Jedná se o krátkou řadu výroků, která se sice běžně označuje jako „bratrské napominání“ (*correctio fraterna*), ve skutečnosti však tato logia daleko překračují soukromý vztahový rámec. Ten je základem pouze v prvním aktu: „Když tvůj bratr zhřeší, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima; dá-li si říci, získal jsi svého bratra.“³⁶ Tento výrok nachází – na rozdíl od následujících – svou paralelu také v Lukášově

³³ *Helvetské vyznání* 18, 7, in: ŘÍČAN, Rudolf (ed.), *Čtyři vyznání*, Vyznání augsburské, bratrské, helvetské a české se čtyřmi vyznáními staré církve a se čtyřmi články pražskými, Praha, 1951, s. 233.

³⁴ „Ani v reformačním pojetí není presbyter mandátářem lidu jakožto suveréna práva. Princip volby znamená zásadně uznání mandátu Kristova, jediného suveréna církve. Lid, vybavený moudrostí Ducha svatého, pověřuje některé ze svého středu, u nichž rozpoznal potřebná charismata, aby dbali na prvotnost Kristových práv v církvi.“ Viz FILIPI, Pavel, *Církev a církve*, Kapitoly z ekumenické eklesiologie, Brno, 2000, s. 117.

³⁵ Srov. kán. 157 CIC/1983.

³⁶ Mt 18, 15.

evangeliu.³⁷ Kromě zásadního momentu odvrácení bratra od hříchu je zde z hlediska dynamiky života celého křesťanského společenství důležitá diskrétnost takového postupu, který nevystavuje hříšníka veřejné ostudě.³⁸

Teprve v případné druhé fázi dochází k zapojení dalších osob zvnějšku: „Nedá-li si říci, příber k sobě ještě jednoho nebo dva, aby ústy dvou nebo tří svědků byla potvrzena každá výpověď“.³⁹ Zde je přítomná narážka na zákon o svědčích, obsažený v Deuteronomiu, ve kterém se pro vynesení spravedlivého soudního rozsudku požadují dvě až tři svědecké výpovědi,⁴⁰ ačkoli sám Pavel již svědčí o zdomácnění takové zásady v rané církvi bez zdůrazňování jejího posvátného původu.⁴¹

Totéž lze rozpoznat také v listech adresovaných Timoteovi a Titovi, jež obzvláště zdůrazňují vážené postavení služebníků církve. Těm se má dostat obzvláštní ochrany jejich cti také nepřipuštěním nepodložených udání: „Stížnost proti starším (*presbyterům*) nepřijímej, leda na základě výpovědi dvou nebo tří svědků.“⁴² Kanonickoprávní zásada *testis unus, testis nullus*, nepřipouštějící dostatečnost výpovědi jediného svědka, se tak uplatňovala v církvi od samých počátků.

Ve třetí fázi se pak jednotlivcův delikt stává záležitostí celého společenství místní církve. Již nestačí pouze vybraní svědkové, kteří měli jako zprostředkující instance dodat hříšníkovi obrácení náležitou váhu: „Jestliže ani je neuposlechne, oznam to církvi (*ekklésia*); jestliže však neuposlechne ani církev, ať je ti jako pohan a celník.“⁴³

Zde užitě slovo „církev“ je třeba chápat ve smyslu shromáždění členů lokální církve, jehož prvotním úkolem v takových případech nebude vynesení rozsudku, nýbrž pokus přesvědčit hříšníka, aby se napříště svého hříšného jednání zdržel.

³⁷ L 17, 3.

³⁸ „Soukromý charakter kontaktu umožňuje vyhnout se při sdílení o hříchu širší pozornosti nebo veřejnému zahanbení. Soukromou iniciativou lze do značné míry chránit důstojnost dotyčné osoby, i kdyby se mělo jednat o závažný hřích. Záležitost je třeba projednávat na nejnižší možné úrovni a okruh obeznámených má být co nejužší.“ Viz NOLLAND, John, *The Gospel of Matthew, A Commentary on Greek Text*, Bletchley, 2005, s. 746.

³⁹ Mt 18, 16.

⁴⁰ Dt 19, 15.

⁴¹ „Obdobná narážka se nachází ve 2K 13, 1. Pavel ji nezmiňuje jako citát z Písma ani jako slovo Páně. Spíše má za to, že uvedený požadavek dvou nebo tří svědků je mezi Korintány všeobecně známý.“ Viz BROOKS, Stephenson H., *Matthews Community*, Sheffield, 1987, s. 101.

⁴² 1Tm 5, 19.

⁴³ Mt 18, 17.

Teprve následná nekající zatvrzelost povede komunitu k vyloučení viníka, jehož zvrácené jednání nelze považovat pouze za soukromou záležitost, nýbrž za vážný delikt, ohrožující zdravý růst celého křesťanského společenství.⁴⁴

Silný židokřesťanský ráz Matoušova evangelia se zrcadlí v označení dvou z Božího spásného jednání vyloučených kategorií, jimž se připodobňuje nekající hříšník, který neuposlechl hlasu církevního shromáždění vystupujícího jako soudní instance, totiž pohanů a celníků.⁴⁵

Z hlediska forenzního, totiž pojímá-li se celá uvedená procedura jako schematický nárys jednotlivých fází postupu soudního jednání, je třeba zdůraznit, že sankce vyloučení ze života komunity je zde předestřena opravdu jen jako *extrema ratio*, následující po vyčerpání prostředků pastoračního působení. Exkomunikace tak představuje především samoočistný mechanismus církevního společenství, nikoli akt msty vůči viníkovi. Uplatňuje se zde pastorační ohled jak vůči napravitelnému hříšníkovi, tak ovšem i vůči komunitě, která nemůže tolerovat jednání, jež by mohlo uvnitř ní samé způsobit nenapravitelné škody.⁴⁶

Matoušem zaznamenaná logia o bratrském napominání sloužila jako inspirace pro kázeňské řady i v době, kdy se většinová církev rozvinula do podoby, která již vyžadovala ukládání trestů provinilcům po vertikální linii, bez účasti dalších zástupců církevního společenství, natož s možností společně s představenými o vině a trestu rozhodovat. Řeholní komunity však mohly ve své praxi zachovat alespoň bezprostřední inspiraci slovy Ježíšových úst, jak o tom svědčí například Benediktova Řehole: „Shledá-li se, že je některý bratr vzpurný, neposlušný, pyšný nebo reptavý, či se v něčem vzpouzí svaté Řeholi nebo pohrdá příkazy svých představených, ať je podle příkazu našeho Pána jednou nebo dvakrát od svých

⁴⁴ „V konfrontaci s celým shromážděným společenstvím neschvalujícím jeho jednání by měl viník rozpoznat, že se nejednalo pouze o osobně laděnou stížnost proti němu. Každý, kdo není ochoten přijmout takové jednomyslné svědectví, již nemá být považován za hodna být členem společenství.“ Viz FRANCE, Robert T., *The Gospel of Matthew*, Grand Rapids, MI, 2007, s. 693.

⁴⁵ „Výraz ‚pohan‘ by měl mít z křesťanského úhlu pohledu význam pouze v náboženském smyslu. V případě celníka se pak jedná o osobu, představitelnou pouze vně židovského společenství.“ Viz TRILLING, Wolfgang, *Das wahre Israel*, Studien zur Theologie des Matthäusevangeliums, Leipzig, 1975, s. 115.

⁴⁶ „Není zřejmé, v čem by mělo bratrovo pochybení spočívat. Ale i když nelze hřích přesněji určit, perikopa má co sdělit. Ukazuje totiž, že Matouš sice reflektoval běžné soudní formy, avšak pouze proto, aby duchovními a pastoračními prostředky – napomináním – byl znovu získán bratr, který pochybil.“ Viz SEBOTT, Reinhold, *Fundamentalkanonistik*, Grund und Grenzen des Kirchenrechts, Frankfurt am Main, 1993, s. 170.

představených napomenut. Nepolepší-li se, bude pokárán veřejně přede všemi. Když se ani tak nepolepší, a chápe-li, jak vážný je to trest, ať je vyloučen z komunity (*excommunicationi subiaceat*).⁴⁷

Účast celé komunity na aktu vyloučení provinilce z jejího středu dosvědčuje v Novém zákoně rovněž sám Pavel. Vyzývá k takovému dramatickému kroku korintské křesťany, kteří se mají zbavit svého člena, který „žije se ženou svého otce“.⁴⁸ V tomto případě se jedná o vyhlášení exkomunikace z apoštolova písemného pověření: „Neboť já, ač tělem vzdálen, duchem však přítomen, vyslovil jsem již soud nad tím, kdo se toho dopustil, jako bych byl s vámi – a to ve jménu Pána Ježíše Krista. Až se shromáždíte – já budu duchem s vámi a bude s námi i moc našeho Pána Ježíše – vydejte toho člověka satanu ke zkáze těla, aby duch mohl být zachráněn v den Páně.“⁴⁹

Protože se jedná o delikt, který v Pavlových očích patří k těm mimořádně závažným, shromáždění věřících bude přítomno při uložení trestu. Účinky sankce uložené v církvi se ovšem netýkají definitivního osudu odsouzeného, který se ukáže až v „den Páně“.⁵⁰ Společenství církve se ovšem musí bránit, a Pavel je vede k tomu, aby společně nacházelo odvahu: „Odstraňte toho zlého ze svého středu!“⁵¹

Stejně tak ovšem vybízí Pavel podle situace rovněž ke shovívavosti: „Stačí už to pokárání, kterého se mu dostalo od většiny z vás. Proto je nyní spíše třeba, abyste mu odpustili a potěšili ho, aby se takový člověk pod přívalem zármutku nezhroutil.“⁵² Inspirace tímto pavlovským přístupem zůstávala v církvi přítomná i v dobách, kdy se exkomunikacemi nešetřilo, jak o tom svědčí například konstituce *Cum in multis* Prvního lyonského sněmu (1245), která vyloučení z církevního společenství charakterizuje jako trest „léčebný (*medicinalis*), nikoli smrtící“, jenž má „napravit, nikoli zničit“.⁵³

⁴⁷ *Regula Benedicti* 23, 1–4, in: *Regula Benedicti – Řehole Benediktova*, přeložila Alžběta Francová, Praha, 1998, s. 74–77.

⁴⁸ Srov. 1K 5, 1.

⁴⁹ 1K 5, 3–5.

⁵⁰ „Apoštol požaduje jeho vyloučení ze společenství (5, 13) a svůj příkaz zahaluje do poněkud magické rituální formule. [...] Ať se již myslí vydáním satanu cokoli – pravděpodobně se za něj skrývá zaklínací formule –, důležitý je zde odkaz na Boží soud v den Páně.“ Viz GNILKA, Joachim, *Paulus von Tarsus – Apostel und Zeuge*, Freiburg im Breisgau, 1996, s. 174.

⁵¹ 1K 5, 13b.

⁵² 2K 2, 6–7.

⁵³ Srov. ALBERIGO, Giuseppe (ed.), *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Bologna, 2002, s. 291.

3. Apoštolský sněm jako předobraz a vzor synodality

Zatímco komunitní aspekt zodpovědnosti za trestní kázeň se v církvi začal brzy vytrácet, nabývalo postupně stále většího významu společné setkávání vysoce postavených a významných představitelů církve. Biblicky ukotvený pravzor veškerého setkávání synodního typu představuje Apoštolský sněm, jak o něm pojednává Lukáš ve Skutcích apoštolů. Ten jeho konání zařazuje za Pavlovu první misijní cestu a podle všeho se tento sněm neuskutečnil později než roku 50.⁵⁴

Podnětem konání sněmu byla roztržka týkající se směřování křesťanské misie, která se ukázala být úspěšnou i mezi pohanským obyvatelstvem, dosud nepodrobeným svazujícím předpisům Tóry: „Tu přišli do Antiochie někteří lidé z Judska a začali bratry učit: ‚Nepřijmete-li obřízku, jak to předepisuje Mojžíšův zákon, nemůžete být spaseni.‘ Pavel a Barnabáš s tím nesouhlasili a dostali se s nimi do sporu; proto bylo rozhodnuto, aby ti dva a ještě někteří jiní z Antiochie šli do Jeruzaléma a předložili tuto otázku apoštolům a starším.“⁵⁵

V Pavlově listu Galatánům, kde se řeší problematika obřízky nejnaléhavěji z celého pavlovského epistolária, jsou v této souvislosti zmíněni falešní bratři, kteří se „pokoutně mezi nás vetřeli s úmyslem slídit po naší svobodě“⁵⁶ a rovněž „někteří lidé z okolí Jakubova“.⁵⁷

Tento Jakub není ani jedním ze dvou nositelů téhož jména ze sboru Ježíšových Dvanácti, nýbrž jedná se o „bratra Páně“, který vystupoval vedle Petra jako samostatná autorita v jeruzalémské prvokřesťanské obci. Jeho výjimečná úloha se upevnila poté, co Petr Jeruzalém opustil, aby se vydal na misie.⁵⁸

⁵⁴ „Skutky apoštolů sněm zařazují za první misijní cestu (Sk 15), avšak do ní je třeba započítat dlouhodobý Pavlův pobyt v Sýrii a Kilíkii. Ohledně data konání sněmu nelze ze Skutků nic dalšího zjistit. Jsou zde však ohraničující časové momenty. Neuskutečnil se před smrtí Agrippy I. v roce 44. Po sněmu následuje misie v Řecku s pevným časovým údajem okolo roku 50 v Korintu.“ Viz CONZELMANN, Hans, *Geschichte des Urchristentums*, Göttingen, 1969, s. 66.

⁵⁵ Sk 15, 1–2.

⁵⁶ Ga 2, 4

⁵⁷ Ga 2, 12.

⁵⁸ „Na základě všeho, co lze rekonstruovat, měl Jakub snad již od počátku, ale jistě po odchodu Petra z Jeruzaléma, uznávanou funkci mezi tamními židokřesťany. [...] Jeho historická úloha závisí na tom, do jaké míry měl kruh Dvanácti (a Petr na jeho vrcholu) opravdu směrodatný vliv na utváření určité organizace. Pravděpodobně je třeba považovat Petrovy a Jakubovy následovníky za dva samostatné okruhy.“ Viz BERGER, Klaus, *Theologiegeschichte des Urchristentums*, Tübingen–Basel, 1995, s. 179.

Výstižnými črtami ilustruje jeho silně judaizující zakotvení podle podání Eusebiovy *Církevní historie* Hegesippos: „Správu církve spolu s apoštoly dostal Jakub, bratr Pána, který od Kristovy doby až po naši dobu kvůli odlišení od mnoha jiných Jakubů byl nazván Spravedlivým. Od narození byl již svatý. Nepil víno ani opojné nápoje. Rovněž nejedl maso ze živočichů. Nůžky se nedotkly jeho vlasů, nemazal se olejem ani se nekoupal. Jedině jemu bylo dovoleno vstoupit do velesvatyně. Nenosal vlněný, nýbrž jen lněný šat. Do chrámu chodil sám a bylo možno jej tam nalézt, jak klečí a prosí Pána o odpuštění pro lid.“⁵⁹

Není proto divu, že židokřesťanský proud rané církve, jehož byl Jakub nejprůběžnějším představitelem, silně inklinoval k požadavku, kladenému na ty, kdo se stali křesťany jako původní pohané, aby se jim totiž obřízka stala znamením přestupu k mesiánské komunitě nového Izraele. Pavel s Barnabášem se proto vydali do Jeruzaléma vyjasnit na společném setkání s tamními představenými, zda je toho opravdu třeba.⁶⁰ Ze svého přesvědčení, stvrzeného svědectvím působení Ducha, byli pevně přesvědčeni, že není.

Podle Lukášovy zprávy působili tehdy v jeruzalémské církvi kromě Jakuba jako představení nositelé dvou různých církevních služeb natolik významných, že se spolu s Jakubem stali rozhodujícími autoritami při společném řešení sporné otázky: apoštolové a starší (*presbyteroi*). Chronologicky první zmínka o jeruzalémských presbýterech se ve Skutcích objevuje v souvislosti s přijetím sbírky pro jeruzalémské křesťany: „Proto učedníci rozhodli, že každý podle svých možností pomůže bratřím v Judsku. Učinili to a poslali sbírku po Barnabášovi a Saulovi jeruzalémským starším.“⁶¹

Ze souvislosti je zřejmé, že tato skupina není identická s pohanokřesťanským jáhenským sborem Sedmi, mohla být spíše jeho protiváhou, inspirovanou tehdejšími židovským synagogálním zřízením.⁶² Presbyteri patřili do okruhu židokřesťanských

⁵⁹ *Ecclesiastica historia* 2, 23, in: MIGNE, Jacques Paul (ed.), *Patrologiae cursus completus, Series graeca* (PG) 20, s. 195–198.

⁶⁰ „V každém případě to jsou horlivci, pokud jde o dodržování zákona. Navíc byly jejich postoje oslovující svou logickou důsledností. Podle nich totiž spása není možná bez náležité věrnosti smlouvě. Tato záležitost by se týkala pouze pohanů, kteří nově přijali víru, zatímco křesťané ze židovství již byli obřezáni. Musí se tedy pohan stát nejprve židem, aby tak mohl být ryzím křesťanem?“ Viz BOCK, Darell L., *Acts*, Grand Rapids, MI, 2007, s. 495.

⁶¹ Sk 11, 29–30.

⁶² „Představuje jistou analogii k ranějšímu vývoji v helénistickém církevním společenství, jehož sedm vedoucích mužů snad již tvořilo skupinu starších. Presbyterni zřízení je však snadnější

„bratří“, z nichž ti nejhrolivější v observanci Tóry se stali také žalobci proti – z jejich úhlu pohledu chybné – misijní strategii mezi pohaný: „Tu povstali někteří bratří z farizeů a prohlásili: „Pohané musí přijmout obřízku a musí se jim nařídít, aby zachovávali Mojžíšův zákon.“⁶³

Jestliže se na Skutky apoštolů někdy pohlíží jako na příliš idealizující kroniku rané církve, zde Lukáš upřímně přiznává, že „došlo k velké rozepři“,⁶⁴ proto je první řeč svěřena Petrovi jako nositeli výsostné autority. Petr, který pokřtil pohanského setníka Kornélia, jak o tom Lukáš obšírně zpravuje,⁶⁵ vystoupil s obhajobou dosavadní praxe evangelizace pohanů a dovolává se přitom právě tohoto precedentu: „Dobře víte, bratří, že si mě Bůh hned na začátku mezi vámi vyvolil, aby ode mne pohané uslyšeli slovo evangelia a uvěřili. A sám Bůh, který zná lidská srdce, se za ně postavil: Dal jim Ducha svatého tak jako nám a neučinil žádného rozdílu mezi námi a jimi, protože jejich srdce očistil vírou. Proč tedy nyní pokoušíte Boha a chcete vložít na učedníky břemeno, které nemohli unést ani naši otcové ani my! Věříme přece, že jsme stejně jako oni spaseni milostí Pána Ježíše.“⁶⁶ Byla to tedy mocná zkušenost Ducha, který působil svými projevy tak přesvědčivě, že Petr nepovažoval za přípustné klást jeho spásnému působení překážky.⁶⁷

Rozhodující slovo na sněmu však náleží nikoli Petrovi, nýbrž Jakobovi,⁶⁸ což odpovídá také pořadí „sloupů“ jeruzalémské církve v Pavlově listu Galatánům, kde je uveden Jakub jako první před Petrem a Janem.⁶⁹ Jakub se ve své řeči nejprve

představitelné v židovském okruhu, kde se utvářely ustálené formy společenského soužití. V synagóze byl starší představitelem tradice, jenž předával svou zkušenost se Zákonem a pomáhal tak zabezpečit kontinuitu života obce.“ Viz ROLOFF, Jürgen, *Die Kirche im Neuen Testament*, Göttingen, 1993, s. 81.

⁶³ Sk 15, 5.

⁶⁴ Sk 15, 7a.

⁶⁵ Srov. Sk 10, 1 – 11, 18.

⁶⁶ Sk 15, 7b–11.

⁶⁷ „Petr se dovolává zvláštního práva být slyšen v této disputaci a Lukáš vysvětluje důvod, proč tomu tak má být. I když průkopníky evangelizace pohanů byli druzí (srov. 8, 26–40; 11, 19–20), Petr měl jedinečnou úlohu jako ten, komu byla zjevena Boží vůle, a jako svědek vylití Božího Ducha, obdobného letniční události.“ Viz PETERSON, David G., *The Acts of the Apostles*, Grand Rapids, MI, 2007, s. 425.

⁶⁸ Srov. Sk 15, 13–21.

⁶⁹ Srov. Ga 2, 9.

dovolává svědectví Písma o prorocky předpověděném začlenění pohanských národů do plánu spásného Božího působení.⁷⁰

Byl to také Jakub, který v téže řeči přišel s návrhem souboru minimálních požadavků, jež je třeba klást na obrácené pohany. Tyto nároky byly inkorporovány do Apoštolského dekretu, jehož znění Lukáš podává: „My apoštolové a starší, vaši bratří, posíláme pozdrav vám, svým bratřím v Antiochii, Sýrii a Kilíkii, kteří jste dříve byli pohany. Dověděli jsme se, že vás někteří lidé od nás zneklidnili a zmátli svými slovy, ačkoliv jsme jim k tomu nedali žádný pokyn. Proto jsme se jednomyslně rozhodli, že zvolíme dva muže a pošleme je k vám s našimi milými bratry Barnabášem a Pavlem, kteří ve službě našeho Pána Ježíše Krista nasadili svůj život. Posíláme k vám tedy Judu a Silase, kteří vám to vše sami potvrdí. Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše: Nikdo ať vás nezatěžuje jinými povinnostmi než těmi, které jsou naprosto nutné: Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve, pak masa zvířat, která nebyla zbavena krve, a konečně smilstva. Jestliže se toho všeho vyvarujete, budete jednat správně.“⁷¹

Z procedurálního hlediska je důležité, že rozhodnutí jeruzalémských autorit mělo být podle Lukášova svědectví jednomyslné, ačkoli šlo o tak zásadní kontroverzi, která, jak je zřejmé z Pavlových listů a dalšího raného křesťanského písemnictví, doslova otřásala rodící se církví. Dekret nejprve předestírá problematiku a popírá, že by hlasatelé nutnosti dodržování obřizky a Tóry disponovali oficiálním pověřením z Jeruzaléma. Dále doporučuje posly Judu a Silase, kteří se připojí k Pavlovi a Barnabášovi a posléze přechází k normativním ustanovením. Jako *ratio legis* předkládá zásadu nezatěžování svědomí věřících nadbytečností.

Nadčasová moudrost tohoto přístupu inspirovala například také zákonodárce Kodexu kánonů východních církví, jenž v základním ustanovení o nekatolických křesťanech, kteří ze svobodného rozhodnutí hodlají přejít do plné jednoty s katolickou církví, napomíná, aby se jim „neukládalo nic než to, co je nezbytné“.⁷²

⁷⁰ „Jakub pak povstává, aby udělit své *nihil obstat* Petrovým slovům, a dodává první ryze *teologické* zdůvodnění misie u pohanů. Pismo stvrzuje zkušenost Ducha, jak ukazuje zásadní úryvek z Ámose. Jakub tak využívá Petrova svědectví pro vysvětlení misie pohanů jako projevu hermeneutického průlomu, nového pochopení Písma, jež bylo umožněno otevřením mysli o Velikonocích (srov. L 24, 45).“ Viz PERVO, Richard I., *Acts, A Commentary*, Minneapolis, MN, 2009, s. 368.

⁷¹ Sk 15, 23b–29.

⁷² Srov. kán. 896 CCEO.

Lukáš se v popisu událostí spjatých s jeruzalémským apoštolským koncillem jeví jako první církevní spisovatel, který sepsal úryvek odpovídající svou podobou soupisu synodálních akt (*acta synodalia*). Jsou zde vypsány jak okolnosti konání sněmu, tak vystoupení nejvýznamnějších účastníků, a konečně písemný dokument jako závěr vzešlý ze sněmovního rokování.⁷³ Skutky jsou však rovněž dokumentem víry, proto Lukáš zdůrazňuje nadpřirozenou pomoc Ducha účastníkům sněmu, kteří vydali „rozhodnutí Ducha svatého a naše“.⁷⁴

Jednomyslné rozhodnutí jeruzalémských apoštolů a starších ovšem nemuselo znamenat automatickou a bezproblémovou recepci Apoštolského dekretu, ačkoli Lukáš žádné problémy a nesrovnalosti v procesu přijímání a uplatňování jeho ustanovení nelíčí.⁷⁵ Ohlasy dekretu se nacházejí porůznu v raněkřesťanských pramenech. Například silně judaizující spis Didaché zná zákaz pokrmů pocházejících z modloslužby: „Co se týče jídla, dodržuj, co můžeš; obětovanému modlám se široce vyhni – vždyť je to uctívání mrtvých bohů.“⁷⁶

Ve Zjevení se opakovaně uvádějí zákazy, odpovídající dvěma požadavkům Apoštolského dekretu: „Jen to mám proti tobě, že u sebe máš zastánce učení Balaáмова. Jako on učil Baláka svádět syny Izraele, aby se účastnili modlářských hostin a smilstva, tak i ty máš některé, kteří zastávají učení nikolaitů.“⁷⁷ Také žena Jezabel v Thyatirech „svým učením svádí moje služebníky k smilstvu a k účasti na modlářských hostinách“.⁷⁸

Rozdílný počet požadavků, jimiž se liší údaje ve Skutcích, v Didaché a ve Zjevení, svědčí o diferencovaném procesu recepce zákazů, jež měly být v dekretu obsaženy.⁷⁹ Samotný Pavel v listu Galat'ánům o existenci jeruzalémského nařízení

⁷³ „Jak poznamenal Dibelius, takzvaný Apoštolský koncil z patnácté kapitoly Skutků svůj název opravdu zaslужuje, neboť Lukáš formalizovaně zaznamenává průběh jeho jednání.“ Viz PERVO, Richard I., *Acts*, s. 369.

⁷⁴ Srov. Sk 15, 28a.

⁷⁵ „Podle autora Skutků tak byl konflikt vyřešen ve svornosti a ke spokojenosti obou společenství. Pro Lukáše je skutečný odpor proti misii u pohanů nepřesvědčivý, neboť nejranější církev v čele s apoštoly byla bezprostředně vedena Duchem Božím (srov. Sk 15, 28).“ Viz HENGEL, Martin, *Acts and the History of Earliest Christianity*, Philadelphia, PA, 1980, s. 115.

⁷⁶ Did 6, 3, in: *Spisy apoštolských otců*, s. 18.

⁷⁷ Zj 2, 14–15.

⁷⁸ Zj 2, 20.

⁷⁹ „Poukazovalo se na to, že Did 6, 2–3 a Zj 2, 14.20 jsou pravděpodobně ozvěnou dekretu, který vyhlásili apoštolové a starší v Jeruzalémě. Čelíme však problému, že seznamy příkázání ve Zjevení

mlčí: „Ti tedy, kteří se těšili zvláštní vážnosti, mi nic dalšího neuložili.“⁸⁰ Témata smilstva a masa obětovaného modlám, jak je Pavel rozvíjí v prvním listu Korintánům, však svědčí o tom, že problematika dekretu přinejmenším nebyla Pavlovi neznámá.⁸¹

Problematika recepce usnesení církevních sněmů a synod se v průběhu církevních dějin stále v nových obměnách vracela. Například některé synody období křesťanské antiky, ačkoli se slavily pouze jako místní, vydaly tak významnou a postupem času všeobecně váženou a přijímanou kanonickou normativu, že se staly součástí právního systému byzantské pravoslavné církve, totiž sněmy ankyrský (314), neocézarejský (314–315), gangerský (340), antiochijský (341), laodicejský (343), sardický (343) a kartaginský (390).⁸² Ve středověku naopak hierarchové církví křesťanského Východu – často s ohledem na odpor svých věřících – aktivně odmítali aplikovat usnesení, dohodnutá na unijních sněmech, považovaných Západem za ekumenické.⁸³

4. Závěrem

Církev byla od samotných prvopočátků svého působení prostoupena vzájemnou komunikací věřících. Jejich hlavním zájmem bylo dospívat k rozhodnutím, jež odpovídají vůli vzkříšeného a vyvýšeného Pána. Důležité pro ně tak nebyly prvotně procedury, nýbrž postoj vzájemné respektující lásky: „V poddanosti Kristu se podřizujte jedni druhým.“⁸⁴ Láska také musela vést církevní shromáždění k nevyhnutelným rozhodnutím týkajících se kázeňských přestupků jednotlivých věřících.

a v Didaché se počtem liší. Zatímco lukášovská verze ve Skutcích zmiňuje tři požadavky (nebo ve východním textu dokonce čtyři), Zjevení zakazuje pouze dvě věci, zatímco Did 6, 2–3 vykazuje jen jedinou položku.“ Viz SANDT, Huub van de, FLUSSER, David, *The Didache, Its Jewish Sources and its Place in Early Christianity*, Minneapolis, MN, 2002, s. 254.

⁸⁰ Ga 2, 6b.

⁸¹ „I tak mohl Pavel dekret znát. To vyplývá z náznaků v jeho listech, především v 1K 8–10. Z těchto kapitol lze rozpoznat, že se v Korintu stala akutními dvě témata dekretu, totiž necudnost a vztah k masu obětovanému modlám.“ Viz CONZELMANN, Hans, *Geschichte des Urchristentums*, s. 72.

⁸² Viz *Pravidla všeobecných a místních sněmů i sv. otců pravoslavné církve*, Praha, 1955, s. 74–139.

⁸³ „Na nejvýznamnějším unionistickém synodu ve Florencii r. 1443 byli přítomni zástupci antiochijské církve. Patriarcha Dorotheos I. (1435–1451) však unii nepřijal a osobně se zúčastnil protilatinského synodu konaného r. 1450 v Konstantinopoli.“ Viz KRYŠTOF, metropolita, *Pravoslavný svět, Přehledné dějiny patriarchátů a místních církví*, Prešov, 2000, s. 34.

⁸⁴ Ef 5, 21.

O konkrétních způsobech, jakými se k věcným či personálním rozhodnutím v církevních obcích dospívalo, jsou dostupné prameny skoupé na slovo. Je zřejmé, že do procesu rozhodování byli zapojeni všichni členové církevních obcí podle svých schopností a charismatu. Přesto museli mít rozhodující úlohu především ti, kteří byli uznáváni za „sloupy církve“. Prvním významným momentem jejich vzájemného setkávání za účelem zásadních rozhodnutí se stal apoštolský koncil v Jeruzalémě. Zaznamenaný Lukášem ve Skutcích apoštolů se tento sněm stal prazvorem veškerého budoucího synodálního rozhodování v církvi.

Resumé

Článek se zabývá třemi tematickými okruhy, týkajícími se společného rozhodování v církevních obcích prvního křesťanského století. Prvním je ustanovování hierarchických služebníků církve. To se dělo nejčastěji volbou, jak o tom svědčí Skutky apoštolů v případě apoštola Matěje i skupiny sedmi jáhnů. Také spis Didaché svědčuje církevním obcím ustanovování biskupů a jáhnů. Dalším okruhem je společná účast věřících při vynášení nejzávažnějších trestních opatření, jimiž byli vyloučeni z církevního společenství ti, kteří se dopouštěli nejzávažnějších deliktů. Konečně vrcholným projevem společného setkávání za účelem přijetí rozhodnutí v rané církvi je Apoštolský sněm, o němž zpravují Skutky apoštolů. Cílem sněmu bylo vyřešit kontroverzní otázku, zda nově pokřtění z pohanství musí být obřezáni a musí dodržovat další předpisy Tóry. Podle Lukáše vydal sněm dekret, který se dovolává Ducha svatého jako toho, kdo bezprostředně inspiroval konečné sněmovní rozhodnutí.

Summary

Joint Decision-making of Believers in the Early Church

The article deals with three thematic areas concerning joint decision-making in church communities of the first Christian century. The first is the establishment of the hierarchical ministers of the Church. These were most often elected, as evidenced by the Acts of the Apostles in the case of the Apostle Matthias and the group of seven deacons. The Didaché also entrusts to church communities the appointment of bishops and deacons. The second area is the joint participation of believers in carrying out the most serious criminal measures to exclude those who have committed the most serious offenses from the church community. Finally, the most significant example of the system of common meetings for the adoption of decisions in the early Church is the Apostolic Council, reported in the Acts of the Apostles. The aim of the council was to resolve the controversial question of whether the newly

baptized members who had been formerly pagans must be circumcised and must follow other Torah regulations. According to Luke, the council issued a decree that describes the Holy Spirit as the one who immediately inspired the final decision of the council.

Zusammenfassung

Gemeinsame Entscheidungen der Gläubigen in der Frühkirche

Artikel befasst sich mit drei Themenkreisen, die die gemeinsamen Entscheidungen in den Kirchengemeinden des ersten christlichen Jahrhunderts betreffen. Der erste ist die Bestellung der hierarchischen Diener der Kirche. Dies geschah meistens durch die Wahl, wie das auch die Apostelgeschichte im Falle des Apostels Matthias und der Gruppe von sieben Diakonen beweist. Auch die Schrift Didaché beauftragt die Kirchengemeinden mit der Bestellung der Bischöfe und Diakone. Den weiteren Kreis stellt die gemeinsame Teilnahme der Gläubigen an der Auflegung der strengsten Strafen dar, auf deren Grundlage diejenigen, die die schwersten Delikten begingen, aus der Kirchengemeinschaft ausgeschieden worden sind. Schließlich die höchste Ausprägung des gemeinsamen Zusammentreffens mit dem Ziel, eine Entscheidung in der Frühkirche zu treffen, war die Apostelversammlung, wie sie in der Apostelgeschichte geschildert wird. Diese Versammlung sollte eine Antwort auf die Frage finden, ob die neugetauften Heiden beschnitten werden müssen und ob sie auch andere Tora Vorschriften einhalten müssen. Nach Lukas erschien die Versammlung ein Dekret, das sich auf den Heiligen Geist als unmittelbare Inspiration für die getroffene Entscheidung der Versammlung beruft.

Riassunto

Il processo decisionale comune di credenti nella Chiesa prima

L'articolo si occupa di tre sfere tematiche riguardanti processi decisionali comuni nelle prime comunità cristiane del secolo I. La prima è istituzione di servi gerarchici della Chiesa. Ciò avveniva prevalentemente per un'elezione, come testimonia il libro degli Atti degli Apostoli nel caso dell'apostolo Mattia e dei sette diaconi. Un'altra sfera è la partecipazione comune dei credenti nella formazione delle disposizioni penali di rilievo con le quali furono esclusi dalla comunità ecclesiale quelli che avessero commesso dei delitti più gravi. E alla fine, una manifestazione suprema della comunione nella Chiesa primitiva destinata a prendere le decisioni è cosiddetto Concilio Apostolico, del quale c'informano gli Atti degli Apostoli. Lo scopo del concilio era risolvere la domanda controversa se i convertiti pagani dovessero essere circoncisi e mantenere la Torah. Secondo Luca il Concilio emise un decreto che ricorreva allo Spirito Santo come all'ispiratore immediato della decisione finale del Concilio.

Klíčová slova: církev, apoštol, presbyter, jáhen, procedura, volba, kázeň, trest, sněm, dekret

Keywords: church, apostle, presbyter, deacon, procedure, election, discipline, penalty, council, decree

Autor

Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., IC.D., je knězem katolické Arcidiecéze pražské. Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy a Fakultu kanonického práva na Institutu obojího práva při Papežské lateránské univerzitě v Římě. Na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě se habilitoval prací Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (České konfesní právo po roce 1989). Je soudcem Metropolitního církevního soudu v Praze, vyučujícím církevního a světského práva na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, vědeckým pracovníkem Ústavu pro právní otázky náboženské svobody na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě a duchovním správcem kostela Nanebevzetí Panny Marie a Karla Velikého v Praze na Karlově.

Associate Professor JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., IC.D., is a priest from the Catholic Archdiocese of Prague. He studied at the School of Law of Charles University in Prague and the School of Canon Law of the Institutum Utriusque Iuris of the Pontifical Lateran University in Rome. He received the degree of Associate Professor following a successful defence of his dissertation, Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Czech Religion Law after 1989), from the School of Law of University in Trnava (Slovakia). He is a judge of the Metropolitan Tribunal in Prague, teaches church law and secular law at the School of Theology of the South Bohemian University in České Budějovice (Budweis), and is a scientific co-worker at the Institute for Legal Aspects of Religious Freedom of the School of Law of University in Trnava, as well as serves as a spiritual administrator at the St. Mary of the Assumption and Charlemagne Church in Prague-Karlov.

Univ.-Doz. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., IC.D., wirkt als Priester in Prager Erzdiözese. Er absolvierte Juristische Fakultät der Karlsuniversität in Prag und die Fakultät des kanonischen Rechts des Iuris-Utriusque-Instituts der Päpstlichen Lateranuniversität in Rom. Er habilitierte sich an der Juristischen Fakultät der Universität in Trnava (Slowakei) mit der Arbeit Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (in der deutschen Sprache) als Universitätsdozent. Er ist Richter des kirchlichen Metropolitangerichts in Prag und lehrt Kirchenrecht und weltliches Recht an der Theologischen Fakultät der Südböhmischen Universität in České Budějovice (Budweis). Er wirkt auch als wissenschaftlicher Mitarbeiter

des Instituts für rechtliche Fragen der Religionsfreiheit an der Juristischen Fakultät der Universität in Trnava. Er ist auch als Seelsorger der Kirche St. Mariä Himmelfahrt und Kaiser Karl der Große in Prag-Karlov tätig.

Professore JUDr. Stanislav Přibyl, Ph.D., Th.D., IC.D., sacerdote cattolico dell'Arcidiocesi di Praga, laureato in diritto alla Facoltà di Giurisprudenza della Università Carolina a Praga ed alla Facoltà di Diritto Canonico dell'Istituto Utriusque Iuris presso l'Università Pontificia Lateranense a Roma. Si è abilitato alla Facoltà di Giurisprudenza dell'Università di Trnava (Slovacchia) con la tesi Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Diritto Ecclesiastico Ceco dopo il 1989). È giudice del Tribunale metropolitano a Praga, insegnante del diritto canonico e secolare alla Facoltà di Teologia dell'Università di Boemia Meridionale a České Budějovice, scienziato dell'Istituto degli aspetti giuridici della libertà religiosa presso la Facoltà di Giurisprudenza dell'Università di Trnava e rettore della chiesa di Santa Maria Assunta e di San Carlo Magno a Praga-Karlov.

doc. JUDr. Stanislav Přibyl, Ph.D., Th.D., IC.D.

Krymská 23

101 00 Praha 10

e-mail: standa.pribyl@volny.cz